

ad-avane!

Cuadernos españoles
de cultura idista

Ofical organo dil
Hispan Ido-Societo

Numero 39
Junio 2024

Ido-konfero en Madrid
22-ma / 25-ma di agosto 2024

Januaro - Junio 2024 : 1

Indexo

- P. 03 **La proxim Ido-konfero en Madrid !**
- P. 05 **Programo dil Ido-konfero Madrid 22ma/25ma agosto '24.**
- P. 08 **La latina voti en USA. Prezidentala elekti nov '24.**
- P. 10 **Inspiranta Mulieri: Wangari Muta Maathai.**
- P. 13 **Kifintern. La komunista idala movimento.**
- P. 18 **Idala niuzi en Hispania.**
- P. 19 **Kande l'angla e la hispania lingui renkontris su. La preske pidiyino di Gibraltar.**
- P.23 **L'altra idala dicionario.**
- P. 24 **Kartuno: "Reduktez l'explozado".**
- P. 31 **Mea imaginar amiko.**
- P. 34 **Lasta libri en ido-linguo.**
- P. 35 **Gramatikala pagino: El sufijo verbal "ab".**
- P. 41 **Nia pioniri: Joachim Estruch Simó.**
- P. 46 **Ni parolez pri AJORNAR.**
- P. 48 **Hispan-linguala literaturo**
- P. 49 **Vortal distraktilo**
- P. 50 **Rebuso**
- P. 51 **Humuro e solvuri dil pasinta numero**

Fundada en la año 1927 para la propaganda de la lengua internacional IDO.

Editas: HISPANA IDO-SOCIETO
Redaktero: José Mª Rodríguez

Apartado de Correos 3142
E-14080 Córdoba
España - Hispania

idosocietohispana@hotmail.com

Kunlaboras:

Antonio Martínez
Günter Schlemminger
Pilar Gómez Movellán

La proxim Ido-konfero en Madrid !

Certe, onu povas aranjar sucesoza ido-renkontro singla-die per komputeri. Tale, dum ta sesioni ni povas praktikar la linguo, parolar pri la prezento e la futuro dil movimento e pri mult altr aferi. Felice, ni havas ca moyeno, pri qua, nia precedanti mem ne povis revar. Ma, kad ico es suficanta? Totcerte ne, konferi ube idisti renkontras su, adminime unfoye en la yaro ankor es necesa.

Del unesma Ido-kongreso en Wien (Austria), til la pasinta yaro en la germana urbo Kassel, multa kongresi e konferi eventis. En Hispania nur du, l'unesma en la urbo Barcelona en la yaro 1963, ed l'altra en Valencia ok yari ante nun. Komprenende, revii, deziri e skopi varias tra la yari, tamen la centro dil debati e dil konferi ipsa esas sama: l'internaciona linguo Ido.

Partoprenanti en l'Ido konfero dil yaro 2016 en Valencia (Hispania)

Hoyare, idisti denove esas invitata asistar ido-konfero, ed altrafoye la renkontro eventos en Hispania, hik en la chefurbo Madrid. Hispan idisti ne esas granda-nombra, malgre to, nia skopo esas aranjar konfero, quan omna partoprenanti memoros plezure, pro la debati organizata, pro la

turismala dii, pro la juinda momenti e chefe pro l' afero, qua esis posibla dum ta dii, la komunikado en nia linguo.

Ni savas ke, regretinde, ne multa homi partoprenos. Hispania ne trovesas en la central Europa, ube plu granda nombro di idisti habitas, tamen, se ni parolas pri turismo, Hispania disponas sat resursi certiganta tre agreabla sejorni en nia lando.

Deino Cibelo plezure acceptos omn idisti en Madrid

Kom sideyo dil konfero ni trovis apta gasteyo, ibe ni povos lojar dum la sejorni dil renkontro. Ni ank aranjos turismala vizito aden l'urbo e komuna vizito a proxim vilajo El Escorial, ube trovesas un ek la maxim bela monakeyi en la mondo. Ibe, invitata dal Hispan Ido-Societo, omni povos gustar saporozza paella.

Kande la renkontro arivos an la finala punto, nia sincera deziro esas, ke omn asistanti memorez sua partopreno en l'Ido-konfero kom agreabla memorajo. Kelki debatos pri la futuro dil linguo, altri par-lernos la bel internaciona idiomo ed omna ni startos amikala relati. Do, ne hezitez partoprenar en la hoyara Ido-konfero. Madrid, ed ibe la hispan idisti, vartas Vi.

Programo dil Ido-konfero Madrid

22ma/25ma agosto 2024

jovdio

22
agosto

Dum la tota dio arivos l'unesma partoprenanti. En la vespero eventos:

- Prizento dil programo dil konfero.
- Kurta parolado pri la historio dil ido-movimento en Hispania.
- Promenado tra la centrala kvartero dil urbo.

Dum la matino:

- Labor-kunsido pri idala temi.
- Vizito al urbo Madrid per turismala autobuso.

venerdio

23
agosto

Dum la vespero:

- Labor-kunsido pri idala temi.
- Parolado pri “La laboro dil Germana Ido-Societo e la posiblesi di nacionala Ido-asociuri” da Thomas Schmidt (Germania).
- Libera tempo por babilado. Memorez, ke ni povos uzar la teraso dil gasteyo dum-nokte. Do, ni povos aranjar ibe mikr idala festo (muziko, deklamado, espritaji e.c.

Partoprenanti en l'Ido-konfero povos uzar libere la teraso dil gasteyo.

saturdio

24
agosto

Dum la matino:

- Vizito ad El Escorial, gardeni ed impozanta monakeyo.

Monakeyo di El Escorial.
Konstruktita en la 16-ma yarcento.
Onu dicas, ke ol esas la okesma
marveli dil mondo.

• En restorerio dil vilajo *El Escorial*, Hispan Ido-Societo invitos omna partoprenanti en l'Ido-konfero gustar saporosa paella.

Dum la vespero:

- Labor-kunsido pri idala temi.
- Parolado pri “Humanala helpo dil Ido-movimento dum la hispana milito 1936-39” da J.M. Rodríguez (Hispania).
- Libera tempo por babilado.

sundio

25
agosto

Dum la matino:

- Adiala fino dil Konfero e til la proxima yaro.
Ube?

GASTEYO E KONFERENCEYO

Kom konferenceyo ni trovis chipa ed agreabla privata gasteyo che centrala quartero en Madrid, do, ibe ni anke povos lojar dum ca dii. La gasteyo nomesas *Estuhome*, dum la yaro ol esas universitatal gasteyo por yunini, ma en somero li apertas la rezideyo ne nur por studenti. Ni povos dispozar chambro por debati e prizentadi, ed anke dum-nokte ni povos uzar libere la teraso dil gasteyo.

Preco dil sejourno:

58 € individuala chambro.

80 € duopla chambro.

En la preco esas inkluzita imposti ed anke dejuneto.

Se Vu konocas l'urbo Madrid, Vu savas ke ca preci esas tre, tre chipa, ultre se ni konsideras ke dejuneto esas inkluzita.

La latina voti en USA

Prezidantala elekti novembro '24

Segun kalkuli la voti favore dil kandidato Donald Trump en la nexta usana elekti kreskos inter la latina votanti. Okazione dil prezidantala elekti dil yaro 2020, la latina voti majoritate apogis la demokratata kandidato, Joe Biden, tamen nuntempe, li semblas esar dividita. En ta yaro, 2 ek 3 voti ek la latina minoritato esis kontre Trump. Unesma-momente latini apogis l'altra demokratata kandidato, Hillary Clinton, e pose, kand el abandonis la kandidatala kariero, latini votis favore di Biden. Ma, segun lasta kalkuli, hodie la diferenco inter Biden e Trump inter la latina voti apene existas.

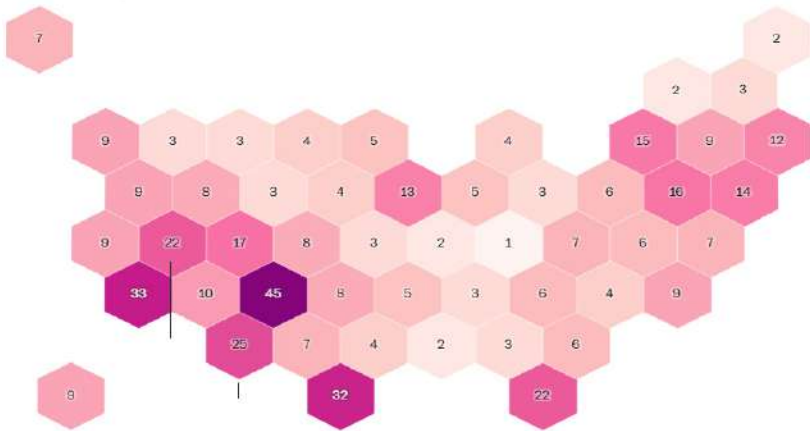
Votado dil latini en USA singla-die esas plu importanta e decidiganta. Segun l'elektala censo di decembro 2023, latina habitantari en USA esas 63 milioni, co esas 19'1% ek tota habitanti dil lando. Inter li, 34'5 milioni havas vot-yuro, do 14'3% votanti di USA, co signifikas ke la latina minoritato esas plu granda kam la afrik-amerikana minoritato, qua esas nur 13'6% del elekteri.

La hispana linguo esas ofical uzata okazione di votadi en USA.

Tradicionale, la votadi dil latini apogis la Demokrata Partiso, quankam ico ne eventas same en omna stati. Exemple, en Florida, ibe latini votas favore dil Republikana Partiso, pro la importanta e nombroza kolonii di kubani. Ulte, latini esas minoritato qua ne partoprenis abunde en la votadi, quankam ico chanjis en la yaro 2020, lore onu vidis ke multa plu latini votis. Precipue, la latina voti koncentras su che kelka stati, exemple en Nov-Mexikia, ibe li esas preske la duimo del elektorala censo, ma en ca stato preske omna latini votas favore dil demokratata kandidato.

Ube latina voti esas decidiganta? Preske omna specialisti asertas ke en la stati Arizona e Nevada latina voti povos chanjar la rezultati dil proksim elektado. Che ca du stati la latina voci superas la 25% ek la tota censo, do ol esas importanta grupo, ma ibe forti inter le Republikana e le Demokrata esas preske identa. Tale, se en ta stati latini votas favore di un o di altra kandidato, ca statala reprezentanti esos determinanta. Segun kalkuli en ta stati nur 52% ek la latini votos favore di Biden, do, mikra chanjo povos esar determinanta.

Reprezentado di latina votanti en la usana stati. La obskura kolori reprezentas la stati ube la latina voti esas plu nombroza.

Forsan pro co, prezidanto Joe Biden dicit klare okazione di recenta vizito a Nevada y Arizona: *Me bezonas urje via voti*. Do, ante 4 yari Biden venkis facile en ta westala stati, ma nuntempe ne omno semblas irar sat bone por Biden en Nevada ed en Arizona.

Inspiranta Mulieri: **WANGARI MUTA MAATHAI** *e la afrikana Movimento Verda Zono*

Existas inspiranta homi, qui igas pensar pri nia planeto e pri la populi qui habitas en ol. Un ek ca homi esis Wangari Muta Maathai, l'unesma afrikana muliero, qua esis premiita kun Nobel-premio pri Paco. Co eventis en la yaro 2004, e segun la Nobel-fonduro, lu atingis tam altaranga premio pro lua laboro favore dil konservado dil naturo, dil arbori e pro la fondo dil afrikana ekologia movemento "Verda Zono", qua til nun plantacis plu kam 47 milioni di arbori.

Wangari Muta Maathai
1940 - 2011

Me volas savigar pri lua historio, qua por omna ni esas grand exemplo e qua helpas a ni komprenar la streta relato inter paco e konservado di nia cirkondanta ambiente. Lu dicis: *la certa skopo dil instruktado esas proximigar homi an la respekto al tero e ne abandonar nia koncio pri ol.*

La afrikana Movimento Verda Zono establis kom organizuro dependanta de nul guverniero en la yaro 1977, kun la skopo helpar la developanta stati, luktar kontre la sen-arborigo e la sikeso, e samtempe posibligar la sustenebla developado dil ekonomio dil rurala mulieri en Afrika. Tale, la plantacado di arbori posibligas la pekunial ne-dependenso di multa afrikana rurala mulieri.

Kande Wangari Muta Maathai mortis, plu kam 35.000 mulieri plantacabis 47 milionis di arbori en la kontinento e onu establis 13.000 arbor-edukeyi sustenita dal movimento.

Membri dil Movimento Verda Zono laboras en arbor-edukeyo en Kenia.

Maathai ank esis direktisto dil universital fako pri veterinara anatomio en Nairobi, chef-urbo e maxim populoza urbo di Kenia. En ca stato lu esis membro dil parlamento, en sua politikala programo lu sempre defendis la graveso dil instruktado por atingar populi plu demokrata, sustenebla e diversa. Ma, lu ank esis arestita kelkafoye, sub l'akuzo esar fola, okuris lore, ke kelka homo, inter li mem elua ex-spoz, ne deziris durigar la politikala programo di Wangari.

Lu dicis: *“Por plantacar arboro onu ne bezonas diploma, nur deziri salvar la naturo. Unesme, bezonasas protektar populi, nam se ni ne esas apta prezervar la homaro e la populi, pro quo utilis salvar la vejetala vivo?”*

La semini dil sustenebleso di Wangari duras til nun. En la yaro 2020 la Movimento Verda Zono atingis plu kam 50 milioni di arbori plantacita nur en Kenia, haltigante problemo tante grave kom la des-arborizado e la morto dil tradicionala populi, qui habitis en e cirkume la boski.

la movimento dil verda zono

Ultre, la movimento plugrandigas sua projekti kun la promoco dil ambientala koncio, per skolala programo luktanta favore dil yuro dil alimentala sekureso, la ambientala sustenebleso e l'aranjado di ekologia safarii.

Se vi volas savar pri lua vivo e pri la pasinta e nuntempa vivo en Afriko, vi povas lektar lua libro “*Unbowed*” (Stace), tradukita aden la hispana linguo kom “*Con la cabeza bien alta*”.

Pilar Gómez Movellán

Editerio Lumen
978-8426416124
2007

KIFINTERN

La Komunista Idala Internaciano

L'Unesma Internaciano esis internaciana ligo di sindikati, fondita en la yaro 1864, kun la skopo aranjar internacian solidareso inter laboristi dil tota mondo, quankam ol esis precipue aktiva en Europa. La Duesma kunvokesis en la yaro 1889 ed ol favorigis la uniono di socialista e laborista partisi. La Triesma Internaciano, anke konocata kom Komintern, establis en la yaro 1919 en Moskva pos la triumfo dil komunista revolucio en Rusia. Ol havis kom skopo difuzar l'idei komunista aden la tota mondo, koordinar la komunista partisi lore existanta cirkume ta dil jus naskita Soviet-Unio e fine krear en la futuro, internacian sovietan republiko.

Afiso dil 3-a Komunista Internaciano en diversa lingui.

En agosto di 2020, okazo dil dua kongreso di Komintern, onu diskutis pri lingual aferi. La hispana delegito Ángel Pestaña propozis ke singla parolanto povus prizentar sua diskurso en sua nacionala linguo, ma pose ol devus esar tradukita aden esperanto. Altra delegiti apogis ca peticiono, do la sekretario di Komintern decidis establisar komitato por studiar l'afero.

La influo de esperanto esis evidenta, ni ne obliviez ke la komitato establis pro propozo favore dil zamenhofana linguo, ultre en la sino de la Internaciano existis depos 1919 la “*Esperantista Sekcio de Komunista Internacio*” (Esperantal Fakto dil Komunista Internaciano), qua sustenis ke internaciana linguo esas sama-tempe bezono e konsequantajo dil internacian movimento dil proletario. Tamen, en la komitato establisita por studiar l'afero pri auxiliara linguo dil Komintern ne omna membri apogis esperanto.

En la komitato trovesis kom prezidero la hungariana József Pogány. Lu esis nek esperantisto nek idisto, tamen kande lu esis aktiva membro dil Popula Komisariato en Hungaria, lu ordonis al Akademio di Budapest studiar la posibleso enirigar la docado di internaciona linguo en la skoli di Hungaria. La Akademio rezolvis ke la maxim apta linguo por ta skopo esus l'internaciona Ido. Do, lu konocis perfekte quo esis la linguo dil delegitaro. Altra membro dil komitato esis Hans Itschner, anarkista suisiano, reprezentero dil helvetiana komunisti che Komintern ed idisto.

La triesma membro dil komitato esis Henri Guilbeaux (1884-1938), tradukisto e jurnalisto, esperantisto, ma lu men agnoskis en letro: *me ank esis idisto nam Ido esas plu proxima al fina solvo dil linguala problemo.*

Talmaniere, quankam la komitato establesis por studiar la konveno aceptar la linguo esperanto che Komintern, la influo, precipue, di Itschner esis decidiva por trovar fina rezulto, segun qua, ne nur esperanto ma ank Ido esis lingui apta por esar auxiliar idiomi por la internaciona komunitistaro. Tamen, sama-tempe, la komitato rekomentis ad omna komunisti par-lernar prefero Ido, *nam linguo plu perfekta kam esperanto.* La rolo pleita da Itschner en ca decido esas evidenta. Quankam, onu devas dicar ke ca decido esis nur rekomendo, nam nultempe ol esis aprobata da Komintern, qua nulo decidis oficale pri auxiliara lingui.

Hans Heinrich Itschner, idisto.
1887-1962
Suisia tipografisto e jurnalisto.

József Pogány
1886-1938
Hungariana jurnalisto e tradukisto.

Do, parolanti di amba lingui komprenis la important okazio en qua esis Komintern por la diskonocigado di un ed altr idioma inter la proletararo. Kom dicite, esperantisti ja fondis propra asociuro en la sino dil Triesma Internaciano, lore esis la momento dil idisti, qui dum la 1-ma idala kongreso en Wien (Austria) en la yaro 1921, decidis fondar organizuro kun la skopo dis-konocigar la linguo dil delegitaro inter komunisti. L'unesma membri esis komunisti idisti di Francia e Chekoslovakia, balde, al ti unesma sam-skopani adicisionis su altra de Germania, Suisia, Anglia, Hungaria, Rusia, Suedia, Mexikia e Luxemburgia. La nomo di ta asociuro esis Komunista Ido-Federuro Internaciana, ma segun la propra akronimi dil Triesma Internaciano, la asociuro esus konata kom KIFINTERN.

Ofical emblemo dil Komunista Ido-Federuro Internaciana

L'unesma generala sekretario di Kinfintern esis Fritz I. Milner (1890-1936), de Estonia. Lu laboris en la spiona fako dil guvernierio dil jus naskita Soviet-Uniono e kand establiesis la Triesma Komunista Internaciano (Komintern) lu laboris en la fako pri internaciana relati. Kom idisto, lu tradukis aden la rusa linguo la libro "Lerno-libro dil linguo internaciana Ido por laboristi". Sine dil Komintern lu sempre uzis l'internaciana linguo por plu-fortigar relati kun membri di altra nacionala komunisti partisi, talmaniere semblis ke la Komunista Internaciano oficiale adoptis Ido.

La nov idala asociuro ne deziris plendi kun l'esperantisti, qui anke esis tre aktiva en la komunista internaciano. Segun l'unesma deklari di Kifintern *la suprema skopo dil asociuro esis la sukceso dil komunista revoluciono, e por atingar ol, l'internaciona linguo esis moyeno kom komunikilo inter laboristi dil tota mondo.*

Ma, certe Kifintern esis tre aktiv asociuro en Komintern. En la yaro 1922 la komunist idisti editis sua propra ofical organo "Nia Standardo", qui juis sat difuzado, exemple en la personal arkivo di Lev Trocki aparis exemplero dil idala revuo, co signifikas ke anke la lore maxim importanta membri dil komunista movimento recevis l'idala revuo. "Nia Standardo" cesis aparar en la yaro 1925, lua redaktero esis Gustav Czaban, cheka komunisto qua laboris kom traduktisto ed editero, en la yaro 1946 lu esos generala sekretario dil komunista grupo en la Parlamento di Chekoslovakia. La ceso dil revuo "Nia Standardo" anke signifkis la des-
 aparo, adminime de la praktikal vido-punto, di Kifintern.

Exemplero dil revuo *NIA STANDARDO*
 e la redaktero Gustav Czaban
 (1890-1955)

Quankam l'agadi di Kifintern realigis su del sideyo di Komintern en Rusia, vere l'idala federuro organizis sua renkontri en la sino dil idala kongresi, tale, la generala sekretario di Kifinter, Sioro Milter, parolis dum la Ido-Kongreso en Dessau en la yaro 1922 pri la Internaciona Laborista Sokurso. Same, la ofical sideyo di Kifinter nul-tempe trovesis en la rusa chef-urbo, ma unesme en Paris e pose en Praga, sendubite la franca e la cheka seccioni dil komunista idistaro esis ti di Francia e Chekoslovakia.

E quo eventis al komitato pri uzo di internaciona linguo en Komintern? Nu, quankam oficale ca komitato nul-tempe decidis favore di un o di altra internaciona linguo (ido od esperanto), la rekomendo pri par-lernado di la linguo dil delegitaro esis konsiderata kom granda suceso por l'Ido-movimento. Pos ca rekomendo importanta komunista politikista -mem ne-parolanta la linguo- apogis ol, exemple Willi Münzerberg informis ke la internaciona asociuro qua sokursis la proletariato (Internaciona Laborista Sokurso) adoptis oficale l'internaciona linguo Ido pos la rekomendo dil komitato.

Esperantisti en Komintern plendis pri ta propozo favore di Ido, quankam Mátyás Rákosi, qua pose esus generala sekretario dil Hungariana Komunista Partiso, deklaris ye la nomo di Komintern, ke nula decido favore di Ido esis adoptata oficale. Lore, komencis fratal milito inter parolanti di amba linguo en Komintern. Idisti akuzis esperantisti esar borgeza e konservemista; kontree esperantisti dicis ke idisti esis des-organizema. Ta diskuti e plendi inter parolanti di internaciona linguo esis bon exkuzo por konjelar l'afero pri ofical adopto di internaciona linguo en la sino de Komintern.

E se onu parolas pri la linguala politiko dil konferi che Komintern, onu devas dicar, ke en la yaro 1924 onu abandonis l'uzo dil germana linguo en la Komunista Internaciano. Til lore, la germana esabis la maxim uzata linguo dum paroladi. Ma, en ta yaro, pos la morto di Lenin nova statuto dil kongreso grantis maxim povo al komunista partiso dil Soviet-Uniono en la sino di Komintern, e komprenende anke al rusa linguo.

J.M.R.H.

Idala Niuzi en Hispania

Hispan Ido-Societo inauguris sua nova retala situo

L'existo di propra idala ret-pagino esis mult-yara revo de la hispan idista movimento, qua fine realigis su. Ni invitas omn amiki dil internaciona linguo vizitar, e komprenende, opiniar pri ol. Yen la retala adreso

www.idohispania.com

HISPAN IDO-SOCIETO
Asociación Idista Española

[¿Qué es el Ido?](#)

[Cómo aprender Ido](#)

[Diccionario Español-Ido](#)

[Ad-avane!](#)

[Muziko](#)

[Galería de ilustres idistas](#)

[Literatura en ido](#)

[¿Sabías que...](#)

[Ube praktikar Ido?](#)

Página en construcción
Revenez balde!

La vorto dil semana

Sur la nova retala situo, onu povos obtenar informi en diversa hispaniana linguoi pri quo esas Ido. Anke esas acesebla retala situo por lernar l'internaciona linguo, informi pri qualmaniere praktikar l'idiomo, historiala informi pri l'ido movimento, nia pioniri e plusa informi. Do, ni invitas ad omna interesati vizitar.

Kande l'angla e la hispana lingui renkontris su. La preske-pidyino di Gibraltar

Ube du socii parolanta diferanta lingui renkontras unu kun l'altra, ofte aparas mixuro de frazi e vorti ube esas videbla amba lingui. Ek la gramatikala vido-punto onu devas dicar ke ca simpla kombino di vorto e frazi ne esas pidyino, nam pidyino reale havas propra gramatiko e propra stoko de vorti. Do, ni parolas pri ta vorti e frazi uzata che frontiери, exemple la *spanglish*, mixuro dil angla e la hispana lingui, uzita en la sudo di USA; o la *portuñol*, uzita en la frontiero inter Brazil e Paraguay, ibe onu dicas sama-tempe *yo sou brasileiro* ed *eu soy brasileiro* (me esas brazilano), co esas, sen-regula uzado di vorti en la portugala ed en la hispana linguo che la sama frazo. Specalisti pri ca temo asertas ke, okazione di ta exempli, ni esas sur l'unesma etapo di nova pidyino.

Britaniana kolonio di Gibraltar
apene 6 km²

Ca linguala fenomeno ank okuras en la sudo di Hispania, an la frontiero kun la britaniana kolonio Gibraltar. Che la kolonia habitas 35.000 homi, ibe l'ofical idioma esas l'angla, ma preske omna habitanti (cirkume 80%) parolas anke la hispaniana linguo. Komprenende, omno ico eventas nam Gibraltar esas mikra teritorio, apene 6 km² ed Unionita Rejio trovasas ye plu kam 2.000 kilometri del kolonio.

Do, gibraltarani multe relatas ed ofte voyajas al kontigua Andaluzia, la maxim suda regiono di Hispania. Mem multa gibraltarani, malgre sua britaniana civitaneso, habitas reale en Andaluzia. Tale, gibraltarani parolas la hispana linguo, ma kun vorti, frazi e gramatikala strukturi prenita del angla, ol esas la “linguo janita” o “yanita”. Esas necese dicar ke la vorto “*yanito*” o “*llanito*” (prononcez “yanito”) esas la familiara nomo por referar gibraltarani.

Do, la janita linguo ne esas reale linguo, anke ne pidyino, ol nur esas la hispana linguo parolata da gibraltarani kun vorti e gramatikala strukturi propra dil angla linguo. Ofte, ol esas rekta traduko di angla vorti kande onu parolas la hispana. Ni videz kelka exempli:

- *Te llamo p'atras* = Me ritelefonos a tu.

En la angla linguo: *I'll call you back*. La rekta tradukuro di *back* en la hispana linguo esas “*para atrás*” e segun la andaluziana parolmaniero: *p'atrás*.

- *Estoy de libertad* = me vakancas. En la angla linguo *I'm free*. *Free* en la hispana linguo signifikas *libertad* (libereso).

- *Pudimpé* = puding-pano. Segun la hispaniana pronoco dil angla “*puddig pan*”.

- *Don't give me the tin* = ne jenez me. Ca frazo en la angla linguo esas direkta tradukuro dil hispaniana “*No me des la lata*” = ne jenez me.

- *Denticá* = identiganta karto. Ol esas la hispana prononcuro dil angla “*identity card*”.

Afisho en Gibraltar uzas sama-tempe l'angla e la hispana lingui.

Ed inverse? Kad existas vorti en la angla linguo uzita en andaluziana vilaji kontigua a Gibraltar? Yes, sendubite! Yen kelka:

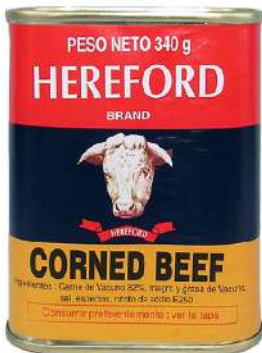
- *Jánbo* = Handbalo. En la angla *handball*. En kelka vilaji apud Gibraltar, precipue La Línea ed Algeciras, kande infanti ludas futbalo e ulu tushas balono per sua manuo, la cetera infanti krias “*jánbo! jánbo!*”. Tale, li indikas, ke en futbalo onu ne povas tushar balono per manuo, kontree al handbalo.

Jánbo! Jánbo!

- *Chachipen* = Ecelanta. Existas diversa teorii pri l’origino di ca vorto. Onu diras ke ol aparis che la vilaji kontigua a Gibraltar pos la hispana milito (1936-39). Lore, onu vendis kontrabande pano di alta qualeso de la kolonio. Ol esis nomata cirkume Gibraltar “Churchill Pan”, pro la nomo dil olima britaniana chef-ministro Winston Churchill. Pose, la pano ed omna komercaji qui venis de Gibraltero recevis la nomo “*chachipen*”.

- *Chuar* = Elektar. Kand infanti ludas sur-strade, exemple futbalo od altr infantil ludi, li, unesma-loke, devas decidir sur qual agro ludos singla esquad. En l’anga linguo onu uzas la vorto “*choose*” (“*chu*” segun la hispaniana parol-maniero) por indikar “elektado”. Pose, onu adicias la verbala finajo “*ar*” e talmaniere aparas la verbo “*chuar*”, kun la signifiko elektar.

- *Conbí* = Bov-karno enlade konservita. Un ek la maxim konocata komercaji en la britaniana kolonio di Gibraltar esis la bov-karno konservita. En la angla linguo *corned beff*, qua en la hispana prononcesas kom *conbí*.

Onu povas dicar ke la prononcado di ca “preske-pidyino” esas tote simila al prononcado dil hispana linguo en Andaluzia, do, la finala litero S des-aparas e la lasta vokalo en la vorto plu-longigas su. Tale, gibraltarani facas same kun kelka vorti, exemple vice l’angla o la hispana television, gibraltarani dicas “*televisó*”, segun la andaluziana parolmaniero.

Fine, esas remarkinda la fakto ke ca “preske-pidyino” havas nul regulo e komprende anke ne nul ofical organizuro por regular ol. Anke ne existas programi en radio od en televisiono qui uzas ol, quankam de tempo al tempo eventas debati en la gibraltariana televisiono brodkasterio, ube kelka parto-prenanti uzas ca mixuro dil angla e la hispana lingui segun andaluziana parol-maniero.

Debato che la televisiono-brodkasterio di Gibraltar

L'altra idala dictionario

K-rizo

Fazo danjeroza quan transiras hispana koquisti, kande mankas che koqueyo la necesa ingrediente por preparar la paella.

U-rano

Batraco sen-kauda qua vivas, prefere, apud aquo stagnanta che la sepesma planeto dil sunala sistemo.

Ka-stelo

Granda rezideyo di artisti dil cinematograf-industrio, precipue ti pleanta en Hollywood.

Reduktez l'exploitado!

D-ro Hugo Masterson subite turnis sua kapo kande ulu apertis la pordo dil laboratorio. Ibe stacis muliero kun pala vizajo. Elu semblis esar timema.

Hugo. Me...
Quanta-foye me dicis a tu, ke tu ne povas enirar aden mea laboratorio dum mea laboro?

Lua spozino tremeskis kande elu askoltis la vorti dil doktoro. Lore, elu balbutis.

Prof..Profesoro Hardin
jus venis. Lu dez...
deziras vidar tu
Nu, ne restez ibe.
Akompanez lu aden la
laboratorio e facez lo
quik!

Hugo subite sputis deki de insulti kande sua spozino ekiris de la laboratorio. Tamen, lu ridetis kande Prof. Hardin eniris ibe.

Profesoro Hardin, esez bonvenanta aden mea hemo!

Bona vespero! Me esperas ke mea vizito ne esos ne-oportuna, kara Hugo.

Hugo jetis ironioza rideto.

Co poke importas kara profesoro. Ka me povas ofraru ulo a vu?

Ho, yes! Taso de teo. Danko!

Marta, Marta, du tasi de teo!

Kara doktoro, ka vua experimenti progresas?

Yes! Omno iras ad-avane! Mankas nur probar ke mea formulo funkcias.

Hugo, quon tu deziras?

Quanta-foye me dicis a tu ke tu ne povas interrompar a me? Quik! Adportez a ni du tasi de kolda teo!

Yes, Hugo!

Profesoro Hardin tushis sua kravato pos audir la ne-polita vorti di Hugo.

Vu, vu dicis ulo pri pronta suceso di vua formulo. Ka ne?

Stupida muliero! Ho, yes! Mea formulo sucesos. Me nur bezonas probar ol kun kanceriza tumor.

Prof. Hardin vidis la tubo kontenanta verda liquido quan Hugo subtenis en sua manuo.

Do, Vu asertas ke vua formulo kanceriza tumor, ka ne?

Totcerte, kara profesoro! Komprenende de Vu povas asistar l'unesma prob.

L'okuli dil Prof. Hardin
brileskis. Lu deziris savar plus.

Por me esus gran-
da honoro.

Me havas en
mea laboratorio
kobajo kun tre
avancita tumoro.

Prof. Masterson apertis kajo,
ibe trovejis mikra kobajo kun
tre mal aspekto. Lu esis tre
malada.

Vu povos vidar, ke
ca kobajo esas tre
malada. Lu ha-
vas tumoron en
la vertebrala
kolono.

Jes, tre
avancita
tumoron.
Lu totcerte
balde mortos.

Lore, Prof. Masterson injektis
la verda likvido al kobajo.

E nun, la
ne-kuracebla
tumoron
desaparos
quik !

Ma, ito nur
povas even-
tar pos ki-
rurgiala ope-
raco!

La kirurgiala operaco nur
povus eliminar parto dil
tumoron. Ma, per mea
formulo la kancerosa
tumoron desaparos
komplete.

Ma...
qual-maniere?

Hugo varsis kelka guti del formulo sur la dorso
dil kompatinda kobajo.

Regardez, profesoro!

Ne-kredeble! La
tumoron mikreskas!

Amba profesori regardis atenceze. Pokope la
vertebrala kolono dil kobajo risaneskis.

Kara doktoro. Vua
formulo esas granda
suceso !

Yes, me richeskos. La
formulo esas apta por
mikrigar omno.

La formulo kontenas uranala izotopi. Oli esas
kapabla reduktar la spaco inter molekuli, do
omna korpi ed omna objekti reduktas sua dimen-
sioni. Ol esas tre simpla
ma utila deskovro.

Semblas
miraklo!

Hugo
yen la
tasi.

Lasez oli ibe! Ma...
quo esas ta fumuro?

Me pensis ke esus
plu agrebla tasi de
varma teo vice
kolda.

Me pensis...me pensis...
Tu ne bezonas pensar.
Me postulis du tasi de
kolda teo e quon tu ad-
portas? Varma teo!
Me volas kolda teo.

Yes,
Hugo. Nu, profes-
soro Mas-
terson, me ja
devas forirar.

Stupida!
Ka tu
vidis lo?
Mea
gasto
foriris
pro tua
kulpulo!

Ho!
Me
regretas
lo!

Okuris
nul proble-
mo. Ma me
devas
asistar
rendevuo.

Profesoro Hardin foriris, lore
Hugo jetis grosieria insulti
al sua spozino.

Asnala
muliero!
Me devus
forjetar a tu
aden la
sterko!

Ne Hugo! Ne
audacez batar
a me!

Ma Hugo facis lo. Lu frapis
elua vizajo violentoze. Elua
vango redeskis.

Tu ne meritas la hemo ube tu
habitas. Tu devus esar en la
strado. Yes, ibe tu devus
irar. Nun forirez de hike!

Ne
batez!

Kande Marta, inter lakrimi, ekiris del laboratorio
Hugo reflektis pri sua formulo.

Se mikra guti esas kapabla reduktar tumoro,
forsan plu granda dozo povos mikrigar granda
korpi od objekti.

Lore, Hugo plenigis injektilo per plu granda
dozo. Lu decidis probar la formulo che plu
granda bestio.

AYE !!!

Lu mis-pazis e shokis kontre la teo-tablo. Lu kriis pos sentir la piko dil injektilo sur sua pektoro.

Mea Deo, Mea Deo! Me injektis mea formulo a me ipsa. Marta! Marta!

Hugo mikreskis quik. Lu esis sur la teo-tablo. Lore, Marta eniris aden la chambro, ma Hugo esis inter pladi, kulieri e tasi. Elu ne povis vidar lu.

Lu esis tro mikra por esar vidata.

Hugo, ube tu esas?

Marta, me esas hike! Ka tu ne vidas me?

La vocala kordi esis tre mikra e pro co, la sono di lua voco esis apene audebla.

Me klimos sur kuliero. Sendubite, hike elu povos vidar me.

Hugo klimis adsur kuliero, lu komencis agitar sua braki kun la espero esar vidata da Marta.

Stulta muliero. Yen me! Yen me!

Tamen, Marta profitis la momento por preparar varma ed agreabla taso de teo por elu.

Marta, Marta atencez! Ne trinkez!

Hugo luktis kontre la liquido, ma balde, lu proximeskis an la labii di Marta. Pose, lu falis aden kaskado.

Mea Deo! Elu glutis me!

Hugo volis sizar l'uvulo en la guturo di Marta, ma lu ne sucesis. Lua braki esis tre mikra. Pose lu falis en l'obskura stomako di sua spozino.

AAAA !!!

La falado esis doloroza. Lu frapis su kontre la ezofago. Ultrae Hugo plu e plu mikreskis.

Fine, Hugo falis aden la stomako di Marta. Balde, produktesis acida suki.

Pos impulso lu eniris aden streta tubo. Ibe, nur obskureso.

Mikrigo duris. Nun, lu eniris aden seciono dil intestino ube trovesas mili de kapilara vaskuli.

Ho! Me esos absorbita e me eniros aden la sango-fluo.

Per osmosa procedo Hugo pasis del intestino aden la sango-fluo. Ibe lu deskovris ulo...

Ho! Marta maladasas pro tuberkloso. Pro to, elu estas tante pala e debila.

Hugo evitis la danjeroza bacilo.

Semblas ke la reduktado ja cesis.

Tamen, ulo subite aparis inter la reda globuli. Fagociti pronta inglobar e digestar partikuli.

Ne! Blanka globuli pronta destruktar a me!

Ca blanka korpuskulo volis inglobar lu. Hugo luktis kontre la globulo blanka.

La blanka globulo envolvis lu. Hugo ne sukcesis movar su.

Pokope la blanka fagocito venkis. Hugo ja ne povis eskapar.

Lente, la blanka globulo strangulis la profesoro Masterson. Lua korpo dis-solvesis, lua osti, lua muskuli, lua veini transformesis aden la blanka fagocito, dil qua la skopo esas destruktar omna stranja korpuskuli, qui eniras aden la korpo. E la sequanta movo: expulsar ol de la korpo.

Tre proxime la loko ube Hugo trovis sua fino. La vizajo di Marta, ankore reda-kolora pro la frapo jetita da elua spozo. Lore, Marta sentis ke lakrimeto ekiris de sua okulo. Elu tushis sua ankore dolorita vango.

Mea imaginar amiko

J.M.

Me ne komprenas la furioz iraco di mea genitori. Me nur facis to, quon li imploris a me, quankam me ne prizis lo.

Lu esis bon amiko. Me konocis lu dum mea unesma yaro en la skolo. Ibe, nul infanto aceptis ludar kun me, nulu parolis a me, omni antipatiis me. Ma pro quo? Forsan, nam me ne prizis ludar futbalo. Me anke ne deziris kurar e saltar che la skolo-korto. Posible pro to e por altra multa motivi. Tamen, lu balde aparis kom bon e fidel amiko. Lu akompanis me dum l'eniroy ed l'ekiro del skolo, lu evitis l'insulti di altr infanti, lu esis an me en la skolo e sidis apud me, kand omni eludis me.

Me parolis a mea genitori pri mea nov amiko. Li deziris konocar lu, do li invitis dinear che me. Ma, mea genitori ne sukcesis vidar lu. Posible, nam mea amiko esas specala, ma mea genitori, ne. Mea genitori ne povis aceptar ke an me sempre trovesis amiko, quan nulu povus vidar, anke ne audar. Forsan me esis l' unika homo en la mondo kapabla sentar mea amiko apud me.

Kelka familiani konsilis a mea genitori konsultar medicinisti en hospitalo. Ton li facis. Ibe, me sufris multe. Aplikesis omna-speca mentala analizi, mem singla-matine flegistino injektis a me kelka laxigiva medikamenti. Mea amiko akompanis me sempre an la lito en la chambro dil hospitalo, nek flegisti, nek mediki sukcesis vidar lu.

Pos kelka semani en hospitalo, la doktoro rezolvis ke nul problemo existis en mea mento. Segun dicis mea genitori, lu esis la maxim importanta en l'urbo relate mentala problemi, me totcerte lu ne esis tante inteligenta, nam anke lu ne kapablis vidar mea bon amiko.

Pos revenir del hospitalo, ja en nia hemo, mea genitori dicis a me:

- *Kara! la doktoro dicis ke tu ne esas malada, tu ne havas mentala problemi. Okuras nur, ke tu pensas e sentas ke tu havas specal amiko, ma savez ke tua amiko reale ne existas. Nu, lu ya existas sed nur en tua mento. Tu havas imaginar amiko.*

Mea matro duris, elua lakrimi kuris tra lua vizajo:

- *Yes, mea kara. Tua amiko esas imaginara. Lu habitas nur en tua mento. Ma se tu volas kreskar ed esar alta e forta puero, tu mustos eliminar l'ideo di tua imaginar amiko. Lu mustas des-aparar.*

Me volas kreskar. Future me volas esar alta e forta homo, mem astronauto voyajanta tra la steli. Ma, mea matro jus dicis, ke se me volas kreskar, mea bon amiko devas des-aparar. Me ploreskis.

Dum ta dii mea amiko duris an me, ma me vidis lu trista. Totcerte la vorti di mea genitori e mea propra pensi ne igis lu felica. Ante kelka dii me esis sola en mea hemo kun mea amiko. Lu semblis esar ne-felica, lu ne deziris ludar kun me. Lore, me parolis kun lu, me dicis ke me deziris kreskar, esar en la futuro alta e forta homo, voyajar tra la stali en mea spaco-navo, e pro co, lu devus des-aparar. Mea amiko ploreskis e me ploreskis apud lu.

Ma, mea decido ja esis facita. Me mustis eliminar mea amiko, kontree me nultempe esus la homo quan me revas esar.

Me ne komprenas la reakto di mea genitori, kand li revenis ad-heme. Li kriis, mea patro ne cesis dicar:

- *Quon tu facis? Quon tu facis?*

Lu quik telefonis la policeyo. Ka li ne komprenis, ke me facabis nur to, quon li postulis a me? Me deziris esar alta e forta homo, pro to me eliminis mea amiko.

Kande policisto venis ad-heme, lu dicis ke ja ne necesesis furgon-ambulanco. Sur la sulo dil koridoro jacis mea amiko kun poniardo en sua ventro. Me ocidabis lu. Me dicis e ridicis koram mea genitori e la policisto, ke me facabis nur to, quon oni postulis a me. Me eliminis mea amiko. Me nun povos esar matura, ka ne?

*Ka Vu deziras kunlaborar kun ni en la redaktado di
ad-avane! ?*

*Se yes, nia pagini esas tote apertita por tua artikli,
desegnuri, rakonti, niuzi e.c.*

Nia revuo deziras esar la revuo dil omna idistaro.

Hispan Ido-Societo idosocietohispana@hotmail.com

Lasta libri en Ido-linguo

SABLO ED SPUMO

Nova verko dal lebanana autoro Khalil Gibran tradukita aden ido-lingvo da Partaka. .

Barcelona, 2024. 69 pagini.

Ol esas direte deskargebla che:

www.ido.li/SabloedSpumo_3.pdf

NIGRA AMAZONO DI MARSO

Cienko-fiktivajo da Leigh Brackett. Erik Jon Stark, Terano ek Merkurio, luktas kontre la Lordo Kiaran e lua volfatra klani e kombatas la stranja enti ultre la Pordi di Morto qui volas vinkar Marso. Tradukita da Brian E. Drake.

Libere lektelebla che:

<https://archive.org/details/details/nigra-amazono-di-marso>

JUSTA PAFILI E NEYUSTA PAFISTI

Rakonto Westala da Ward M. Stevens. Sonny Tabor, lua sekreta employo kom celita agente negita, itere divenas proskriptito ed eskapas por helpar nova amiko atakata da bandacho de mortigeri. Tradukita da Brian E. Drake.

Libere lektelebla che:

<https://archive.org/details/details/justa-pafili-e-neyusta-pafisti/mode/2up>

Gramatikala Pagino

El sufijo verbal “ab”

La construcción de los tiempos verbales en la lengua Ido es algo muy simple y sencillo. Veamos algunos conceptos fundamentales:

- Cuando hablamos de una acción actual -presente- el verbo termina en “*as*”: *Me lektas libro* (Yo leo un libro).
- Si nos referimos a una acción que ocurrirá en el futuro usaremos “*os*” *Morge, elu vizitos sua genitori* (Mañana ella visitará a sus padres).
- Y si hablamos de una acción ya ocurrida (pasado), el verbo termina en “*is*”: *Hiere me ne dormis satis* (Ayer no dormí lo suficiente).

Es así de simple, sin embargo tenemos que indicar que en estas tres frases la posición del hablante se encontraba en un momento actual. Lo explicaremos de otro modo, quizá más comprensible. En el momento presente digo que ayer ocurrió algo (*Hiere me ne dormis*). En el momento presente digo que algo ocurrirá en el futuro (*Elu vizitos sua genitori*). Es decir, en estos casos, el punto de referencia para determinar los tiempos de los verbos es el momento actual, el día de hoy.

Momento Presente

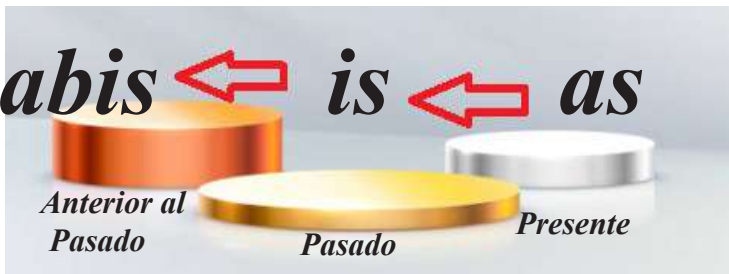
Sin embargo ¿Qué ocurre si queremos referirnos a algo que ocurrió en el pasado (is), pero poniéndolo en relación también con un momento pasado? Estaríamos ante una forma verbal que se denomina pluscuamperfecto y que significa precisamente eso, algo “más que pasado”. Así, imaginemos que hablamos de algo que ocurrió ayer:

- Ayer estuve todo el día descansando porque ya había hecho el trabajo.

Si analizamos la frase vemos que algo ocurrió en el pasado (ya había hecho el trabajo), pero puesto en relación con otro hecho que también ocurrió en el pasado (estuve todo el día descansando). Es decir, nos encontramos ante un pasado: “descansé” y ante algo más que pasado (pluscuamperfecto): “había hecho el trabajo”. Está claro que ambas acciones no sucedieron en el mismo tiempo:

- 1) en primer lugar hice el trabajo.
- 2) Después descansé todo el día.

Si vimos que para expresar la idea del pasado utilizábamos el final “is” en los verbos, para la idea de un pasado del pasado utilizaremos “abis”.

Veamos algunos ejemplos:

- *Me lektis la libro, ma me ja konocabis lua trista finalo.*
Leí el libro, pero ya había conocido su triste final.
- *Elu komprabis bela donaco kande elu vizitis sua genitori.*
Ella había comprado un bonito regalo cuando visitó a sus padres.

En los ejemplos anteriores tenemos dos acciones que sucedieron en el pasado:

- *leer un libro / visitar a sus padres.*

Pero anteriores a esas dos acciones ocurrieron otras dos en un pasado incluso anterior:

- *conocer el triste final / comprar un bonito regalo.*

¿Podríamos haber utilizado en ambas situaciones siempre el final “is” en tanto que siempre hablamos de acciones pasadas? Sí, pero el matiz no sería el mismo, veamos:

- *Me lektis la libro, ma me konocis lua trista finalo.*

Yo leí el libro, pero conocí su triste final.

Si nos damos cuenta, utilizando en todo momento el final “is” correspondiente al pasado, situamos las dos acciones en el mismo momento. Es decir, “leer el libro” y “conocer su triste final”, ocurrieron al mismo tiempo.

- *Elu kompris bela donaco kande elu vizitis sua genitori.*

Ella compró un bello regalo cuando visitó a sus padres.

Ocurre lo mismo en esta frase. Las acciones de “Comprar un regalo” y “Visitar a sus padres” han ocurrido en el mismo momento del pasado.

Sin embargo utilizando “is” para una acción pasada y “abis” para otra acción “más que pasada”, situamos ambas acciones en diferentes momentos del pasado:

Elu vizitis: ella visitó (pasado).

Elu komprabis: ella había comprado (más que pasado o pluscuamperfecto)

**En Ido el pasado se forma con la terminación *IS*
El pluscuamperfecto con la terminación *ABIS***

El pluscuamperfecto “abis” parece haber quedado claro, así que ahora vamos a complicar un poco el tema hablando del futuro perfecto, que formaremos con “abos”. Veamos en qué consiste.

Vamos a imaginar una acción que se desarrollará en el futuro:

- *Lu asistos l’Ido-konfero* (El asistirá a la conferencia idista).

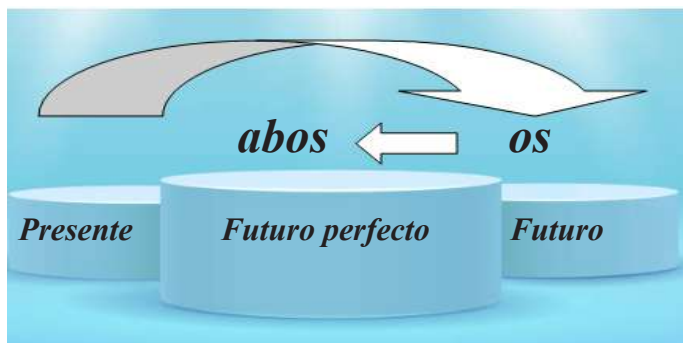
E imaginemos ahora otra acción que para el momento presente también es futuro, pero que será anterior (pasado) a aquella que mencionamos en primer lugar.

- *Kande lu asistos l’Ido-konfero, lu vizitabos Madrid.*
(Cuando él asista a la conferencia idista, él habrá visitado Madrid).

Es decir, tenemos dos acciones que tendrán lugar en un futuro próximo:

- Asistir a la conferencia idista.
- Visitar Madrid.

Pero, aunque las dos acciones las situamos en el futuro, una de ellas es anterior a la otra. Vamos a verlo en un gráfico.

Así, podemos observar que las dos acciones se sitúan en el futuro, si tomamos el momento actual como punto de referencia (presente). Pero las dos no tienen lugar en el mismo momento, sino que una ya se habrá producido (futuro perfecto) cuando se lleve a cabo la otra. Veamos otro ejemplo:

- *Me finabos la laboro kande tu arivos.*
Habré finalizado el trabajo cuando tu llegues.

En Ido el futuro se forma con la terminación *OS* El futuro perfecto con la terminación *ABOS*

Pasemos ahora a tratar el uso de *AB* no en el pasado, ni en el futuro, sino en un tiempo condicional. Sería la terminación *ABUS*. Recordemos en primer lugar que el condicional en la lengua Ido se forma añadiendo la terminación *US* al verbo, por ejemplo:

- *Me komprus nova automobilo se me havus sat pekunio.*
Yo compraría un nuevo coche si tuviera suficiente dinero.

Existe la forma verbal que se denomina condicional perfecto y que se refiere a una acción que habría ocurrido, si se hubiera realizado la acción que describe el condicional simple. Veamos unos ejemplos aclarados:

- *Me ludus basketbalo se me esabus plu alta.*
Yo jugaría al baloncesto si hubiera sido más alto.

Es decir, solo se habría dado la circunstancia de que yo jugara al baloncesto, si previamente se hubiera dado otra: la de haber sido alto. Así, tenemos una condición que solo se cumpliría, si con anterioridad se hubiera producido otra. Esa idea de anterioridad se expresa con *AB*.

- *Me atingus plu bona rezulto en l'exameno, se me studiabus plusa hori.*

Yo conseguiría un mejor resultado en el examen, si hubiera estudiado más horas.

Esto es, para que se de la circunstancia o condición de obtener mejor resultado, habría sido necesario que previamente se hubiera producido otra: estudiar más horas.

En Ido el condicional se forma con la terminación *US* El condicional perfecto con la terminación *ABUS*

Por último algunos consejos sobre el uso de la terminación verbal *AB*.

- Hemos visto que se utiliza con el futuro *OS-ABOS*, con el pasado *IS-ABIS* o con el condicional *US-ABUS*. ¿Podría utilizarse con el presente *AS-ABAS*? NO. Cuando en el tiempo presente nos referimos al pasado utilizaremos simplemente la terminación *IS*.

- No debemos usar a la ligera el pluscuamperfecto *ABIS* o el futuro perfecto *ABOS*. Si lo que queremos indicar es simplemente una acción en tiempo pasado, usaremos *IS*. Y si lo que queremos es hablar de una acción futura, utilizaremos la terminación *OS*. La terminación *AB*, tan sólo se utiliza en relación a otra acción, nunca va ella sola. Ejemplos:

- *Lu parolis a me pri sua nova automobilo, ma me ja vidabis lo.*
Él me habló de su nuevo coche, pero yo ya lo había visto.
- *Policisti arivis balde aden la banko, tamen la furteri fugabis rapide.*
Los policías llegaron pronto al banco, sin embargo los ladrones habían huído rápidamente.
- *Nur kande tu parlektos la libro, tu divinabos qua esis la asasino.*
Solo cuando termines de leer el libro, habrás adivinado quién era el asesino.
- *Me serchos nov ofico kande me finabos mea studiuri.*
Yo buscaré un nuevo empleo cuando haya terminado mis estudios.

De este modo, no debemos emplearlo solo, así no sería correcto decir simplemente:

- *Me balde finabos mea studiuri.*
Lo correcto sería: *Me balde finos mea studiuri.*
- *Elu vizitabis sua genitori.*
Lo correcto sería: *Elu vizitis sua genitori.*
- *Me ne esabus sat bona basketbal-ludanto.*
Lo correcto sería: *Me ne esus sat bona basketbal-ludanto.*

Nia Pioniri

Linguo' internaciona'

JOACHIM ESTRUCH SIMÓ

Kom dicite okazione dil prezento di altra important idisti hispaniana, anarkismo ed Ido esis movimento tre proxima en nia lando. En Katalunia, kande ni parolas pri anarkismo, ni devas facar lo pri la personal anarkismo, segun qua, se onu deziras chanjar la socio, unesme homo mustas chanjar su ipsa.

Un ek ca anarkisma idisti esis Joachim Estruch Simó. Lu naskis en la vilajo Monistrol de Monserrat en la yaro 1884. Lua patro esis Joachim Estruch Bisoca, fondindo di forsan l'unesma evangeliala (protestanta) komono en Hispania. Ulte religioza homo la patro di Joachim Estruch esis anke radikala republikano, qua ne dubitis defensar l'unesma hispana republiko (1873) *mem kun fusilo en manuo*, segun lu ipsa dicis. Komprenende, la familio Estruch esis aktiva propaganti dil protestanta religio, unesme che la Kristana Hispan Eklezio e pose en la Reformita Hispan Eklezio. Do, Joachim Estruch edukesis en tre religioza medio.

Tamen, Joachim ne sequis la religioza voyo di sua familio, lu balde kontaktis kun l'anarkisma movimento. En la yaro 1904 lu unionis su kun Marina Subirana, ilua unesma filio recevis la nomo "Regeneración"

Joachim Estruch Simó
hispan idisto
1884 ~ 1969

(Regenereso), la duesma “Redención” (Redemteso), ja li esis tre fora del olima religioza medio. En sua vilajo, lu fondis la grupo “Ni Deú, Ni Amo” (Nek Deo, Nek Patrono), kun ta idei ed opoze a sua religioza familio, lu mustis forirar aden la urbo Sabadell por komencar laborar. Ibe, lu laboreskis kom docero ed adheris su al *Federació Obrera de Sabadell* (Laborista Federuro di Sabadell).

Joachim Estruch Simó, en la centro. Cirkume lernanti en lua skolo, yaro 1926

L’anarkismo di Estruch esas spiritalo influita dal kristana radiki di su edukado. Segun lu, la sociala transformo mustas komencar unesmaloke per la regenero dil homi e la kreo di nova kulturo. Lu abominis nacionalismi e profesis pacifismo. Okazione dil Unesma Mondala Milito lu komencis forigar su del anarkismo, nam important anarkisti favore apogis la guvernerii di Francia e Britia, ma Joachim Estruch deklaris sua absoluta neutraleso, do, lu diskutis publike kun altr anarkisti pri milito e pacifismo.

Altra motivo esis la mexikana revoluciono. En la yaro 1915 lu komencis editar la revuo “Reivindicación”, qua en la frontispico informis ke ol defensas la expropriema revoluciono di Mexikia. En 1916 lu organizis expediciono aden Mexikia, lu deziris atraktar l’atenco di altr anarkisti kun la skopo helpar la revolucioneri. Ma la projeto ne sucesis.

En la yaro 1922 lu editiskas la revuo “Regeneración”, qua deziras esar la voco dil vera social-kristianismo en Hispania. Lore, lu komencas renuncar sua anarkisma ideali e retrovenar aden religiala pozicioni. Sur ca revuo onu parolas pri kontre-materiala spiritualismo serchanta vereso, paco e solidareso. Dum ta yari anke, lu interesas su pri internacional ideale e lu kontaktas kun esperantisti en Sabadell.

Frontispicio dil revuo “Acción Cultural” fondita da Joachim Estruch

En la yaro 1925, lu komencis direktar la skolo en Sabadell, ultre normala instruktado por infanti, onu aranjas noktala kursi por laboristi. Ca skolo recevis granda suceso, tale en la yaro 1930 asistis plu kam 150 lernanti. Anke dum ta yari lu duris sua agadi kom editero, en 1926 lu editis nova revuo, “Acción Cultural” (Kultural Agado), ol aparis du-foye en la monato kun 2000 exempleri. Okazione dil aparado di ca revuo, Joachim Estruch kontaktis kun altra direktero di revuo ed important anarkisto, Sioro José Elizalde, qua ca-tempe esis la sekretario dil Hispana Ido-Societo. Estruch ja konocis ulo pri l’internacional linguo esperanto, do, la linguo difuzata da Elizalde ne esis tote ne-konocata da lu.

Lore, apareskis sur “Acción Cultural” ofta niuzi ed informi pri la linguo Ido, qua mem havis propra fako en la revuo. Segun Joachim Estruch, oni deziris arivar aden la hemi dil 1000 parolanti, qui nur en la urbo Barcelona konocis la linguo. Estruch dicis sur artiklo, ke *la linguo esperanto esas ligata ad altra movementi, kom vegetaranismo, ma la linguo Ido plu inter-korespondas kun nova kompreno dil homala vivo.*

Sur altr artiklo Joachim Estruch skribis en la revuo “Acción Cultural”, numero 51 (1930):

“Como se ha impuesto el Sistema Métrico Decimal en casi todas las naciones civilizadas, así se debe imponer el IDO, la lengua internacional por excelencia, la lengua fácil, la lengua dulce y grata. Conformes en que cada uno habla una lengua materna, pero la Fraternidad Universal jamás llegará a ser un hecho, sin una lengua que enlace los sentimientos de toda la Humanidad.

¿Creéis que el día en que en el mundo se hable IDO, esa lengua de mecanismo maravilloso, que se entiende, ya la primera vez que se lee, serán posibles las guerras entre las naciones? Rotundamente, no, pues el IDO entraña la filosofía pacifista y los idistas que se encontrarán frente a frente, no utilizarían sus bayonetas para asesinarse, sino que se confundirían en un fraternal abrazo de amor”¹

En la yaro 1931, kande proklamesas en Hispana la Duesma Republiko, Joachim Estruch kritikis ta nova borgezala governo-sistemo, ma malgre to, lu adheras al liberala republikana grupo di Diego Martínez Barrio e Manuel Azaña. Du ta yari lu duris en sua laboro kom direktisto dil skolo e la redaktado dil revuo “Acción Cultural”, qua lore chanjis sua nomo per “La Lucha”. Onu devas dicar, ke kande en 1932 Joachim Estruch cesis sua laboro en la revuo, nova direktisto esis altr importanta idisto di Sabadell, Candida Pairó, en ta epoko la revuo “La Lucha” editis mem idala suplemento kun la titulo “Laboro”. Cirkum ca revuo naskis la idala grupo “Lumo al Populo”.

1 “Same kam adoptesis la Mezuro-sistemo Metralla che preske omna civilizita nazioni, tale onu mustas adoptar IDO, la vera internaciona linguo, la facilta linguo, la dolca ed agrebla. Ni konsentas l’ existo di matralla linguo, ma l’universal interfrateso ne realigos su sen linguo, qua unionos la senti dil tota homaro.

Ka vi pensas ke kande la tota mondo parolos IDO, ta linguo kun mekanismo marveloza, quan onu komprenas tam balde kam onu lektas ol unesma-foye, militi inter nazioni esos posibla? Tote ne, nam IDO havas en sua sino pacifista filozofio ed idisti, kande li renkotros kontre-vizajo, ne uzos sua bayoneti por ocidar, ma kontree li unionos su per fratral am-embraco”.

En la yaro 1932 lu publisis sua libro “El Cristianismo Social” (La Social Kristanismo), ibe lu propozis l’establiso di kristana kondominio ube cirkum 250 homi povus habitar komune, nur necesesi pagar 25 peseti. Lu projetis komprar farmo e realigar ibe agrokultivi, mestielara atelieri, sen salarii, kun severa morala reguli en sen alkoholo o tabako. Che ta kolonii onu parolus propra linguo, kad Ido? Nulon lu decidis pri ta afero, ma supozeble l’internaciona linguo esus apta propozo. Ma, la projeto di Estruch, considerata kom utopio e ne-realigebla revo, recevis multa kontrea kritiki, do, balde Estruch obliiviis tal ideo. Dum ta yari, lu duris kom docero en sua skolo en kun la vendado ed editado di libri en editerio, quan lu establis en sua propra domo kun la nomo “Cultura” (Kulturo).

Segunda época. Año I. Núm. 8.

LABORO

REDAKTERO: Pedro Marcilla.
Menéndez Pelayo, 27, BARCELONA (Hispania).

Omno concernanta ica pagino (artikli, libri e jurnal), esas sendenda al adreso supre dicita.

Ido-Suplemento di LA LUCHA.

Nependanta organo por la Propagado dil

Linguo Internaciona IDO, inter la Latin-Amerikana Rasi.

UN YARO PLUSA

Compendio de la «Kompleta Gramatiko Detaloza», escrita en IDO por el marqués L. de Beaufront, principal autor de esta lengua.

Versión Española de PEDRO MARCILLA

Idista Popular, Escuela de Vida «Ética y raciocinio». Todos los que estén interesados sobre este problema pueden enviar proposiciones a la siguiente dirección: Sioro J. Zölling, Oberstr. 129, St. Gallen, Suiza. Tam-

Idala suplemento dil revuo “La Lucha”, anke fondita dal Sioro Estruch

En julio dil yaro 1936 explozas en Hispania la interna milito. Joachim Estruch evas plu kam 50 yari, do, pro l’evo, lu ne esas rekrutata por luktar. Pos la milito lu mustis permanar silencoza relate sua politikal agadi por savar sua vivo. Kom ultima intenco, lu projetis establisar kultural centro, se ne la revata kondominio, apud sua hemo, ma l’ideo ne sucesis. Joaquim Estuch mortis en Sabadell (Barcelona) evanta 85 yari en la yaro 1969.

Ni parolez pri: **AJORNAR**

AJORNAR: rezolvar ke ulo agesos o facesos erste en ta o ca dio, vice nun.

Un matiz importante de este verbo es que **AJORNAR** (retrasar) indica que la acción se retrasa hasta otro momento, pero no queda anulada la acción a la que se refiere.

P.ej. *Mea amiko ne venos hodie ad-heme, lu ajornas sua vizito.*

Mi amigo no vendrá hoy a casa, él retrasa su visita.

Esta frase da idea de que la visita se retrasa pero hasta otro momento determinado, aunque no sepamos con seguridad qué momento será ese, es decir no queda anulada. Así, si un avión se retrasa, utilizaremos **AJORNAR**, porque aunque no sepamos si el retraso será de minutos o de horas, lo que sí sabemos es que en algún momento se realizará la acción.

Sin embargo, si utilizamos el verbo **TEMPORISAR**, entonces el retraso dura hasta que se encuentre un momento oportuno, que incluso puede no llegar a producirse. Así, mientras **AJORNAR** puede traducirse por “retrasar”, **TEMPORISAR** equivaldría a “posponer, diferir, aplazar”.

Frazi en la hispana linguo e tradukuro aden Ido relatanta a **AJORNAR**

- Retrasar el partido de tenis por la lluvia hasta mañana.
Ajornar la teniso-konkurso til morgo pro la pluvo.
- Vuelo con retraso.
Aviaco ajornita.
- Maniobras dilatorias (para provocar un retraso)
Per ajornema taktiki.
- Juicio sumarísimo (inmediato, sin retraso alguno)
Sen-ajorna proceduro.

- Retrasar una hora los relojes.
Tardigar un-hore la horloji.
- Retrasar el envejecimiento de las células.
Tardigar l'oldeso dil celuli.
- Las buenas ideas, como los trenes, siempre llegan con retraso.
Bon idei, quale treni, sempre parvenas ajornite.

TEMPORISAR

- **Temporisero:** procrastinador, habituado a posponerlo todo.
- **Temporisema:** con tendencia a posponer las tareas o asuntos.

¿Por qué asistir al próximo encuentro idista en Madrid?

En los últimos años, gracias al desarrollo de las redes sociales, es posible entablar una conversación en la lengua internacional cualquier día e incluso a cualquier hora. Pero esta facilidad de contactar con idistas en todo el mundo no obsta al hecho de que resulta conveniente organizar reuniones presenciales, donde podemos conocernos personalmente todos los que hablamos la lengua Ido.

Es cierto que participar en esas reuniones supone el gasto de unos recursos económicos que por desgracia a nadie les sobra, también a veces falta tiempo o disponibilidad, quizá por todo esto hay que reconocer que la presencia de idistas en las conferencias de los últimos años no ha sido demasiado grande.

Pero eso no nos quita la ilusión de organizar la conferencia idista de este año en Madrid. Hemos conseguido un lugar céntrico en la capital con unos precios muy atractivos, los podrás encontrar en la página 7. De todos modos, si aún así sigues teniendo problemas pero te gustaría asistir no dudes en contactar con nosotros, para buscar una solución. Si estás interesado en asistir no te quedes con las ganas.

Así que te esperamos en Madrid el próximo 22 de agosto para pasar un fin de semana idista, charlando, debatiendo, conociendo la ciudad y por supuesto haciendo amigos, al fin y al cabo al Ido también se le llama la lengua de los amigos. Ven a Madrid, te esperamos.

Pro quo partoprenar en la venonta Ido-konfero en Madrid?

En la lasta yari, pro la exitoza developado dil sociala reti, esas posibla parolar en l'internaciona linguo singla-die e mem singla-hore. Ma, ica facila kontakti kun idisti en la tota mondo ne signifikas, ke ne oportas aranjar personal renkontri, ibe la parolanti di Ido povas interkonocar su.

Ma, por asistir tala renkontri necesesas pensar pekunio, e regretinde ol ne abundas. Ofte, anke mankas tempo e personal disponebleso. Forsan pro co, ne multa idistaro partoprenas en l'ido-konferi dum la lasta yari.

Tamen, ico ne mustas detrimentar la deziri organizar hoyare l'ido konfero en Madrid. Ni trovis centrala gasteyo kun tre chipa preci. Vu povos lektar pri co sur la pagino 7. Se malgre ta preci, Vu ankore havas problemi por asistir, ne dubez kontaktar kun ni, ni serchos solvo al omna problemi. Do, se Vu deziras asistir ni facos omna posibla por atingar vua partopreno.

Do, ni vartas Vu en Madrid la venonta 22-ma di agosto, por juar dum idala semano-fino: parolante, debatante, vizitante urbo e komprenende, ekigante amikal relati inter ni. Nu, segun altra nomo di nia linguo, ol esas la linguo dil amiki. Do, venez aden Madrid, ni vartas Tu!

Hispan - linguala Literaturo

ROMANCO DIL KAR CERANO

Mayo esis lore mayo,
kande klemas la kalor',
kande kreskas la frumenti,
ed sur l'agr' aparas flor',
kande pipias bel kardelo
e naktingal' pleas sur arbor',
kande amanti kun plezuro
deklaras sua etern amor';
ma yen me, sufrant e trista
lojanta en karcer' kun pavor';
me konocas nek klar dio
nek steloza nokt',
nur uceleto men kantis
kande oranjeskis l'auror'.
Ma ocidis lun kruel arkero
punisez ilun Deo per mala mort'.

*La Romanco dil Karcerano esas anonima poemo dil
yarcento 14-ma o 15-ma. Ol kantas soleso ed inkluzeso.*

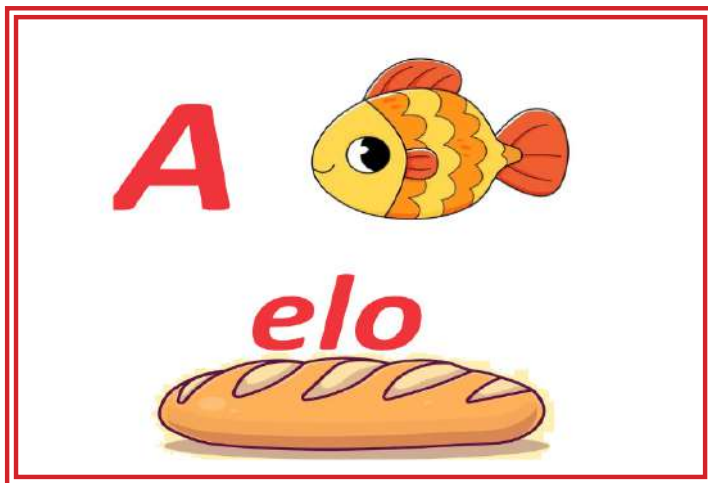
Vortala Distraktilo

	A	B	C	D	E	F	G	H
1								
2								
3					■			
4						■	■	■
5								
6								
7		■		■				
8								

1. Amo kompatzoza di la kunhomi.
2. *(Inverse)* Kalendario qua kontenas anke indiki astronomiala.
3. Prefixo ciencala. ■ *(Inverse)* Voyo o principo, segun anciena filozofala e religiala tradiciono en Azia orientala qua emfazas la vivo en harmonio.
4. Egardata kom origina. ■ ■ ■
5. Oficiro di grado maxima en la hierarkio di la navaro militala.
6. *(Inverse)* Kombatar.
7. Vokalo aparanta sur la automobili di Austria ■ Konsonanto aparanta sur la automobili di Luxemburgia ■ *(Inverse e segun adverbala formo)* Puntuo-signo.
8. *(Inverse)* Movar su, ocilante o tremante.

- A. Apudigar du o plura kozi por determinar lia punti di simileso e di ne-simileso reciproka
- B. (*Segun adjectiva formo*) Relata kun altra vorto di qua lu devas sequar la varii ■ L'unesma vokalo.
- C. (*Inverse*) Ekirigar, eskartar.
- D. (*Inverse*) Frukto analoga a citrono, ma plu acida. ■ Sur la tailandana automobili.
- E. Abreviuro di la persono o la kozo, qua maxime distas de ta qua parolas. ■ Liquoro alkoholoza quan onu obtenas de rizo o de la suko di kokoso.
- F. Sento dil ligeso per sua kordio ad ulu. ■ (*Sen la lasta vokalo*) Insulo ek koralio.
- G. (*Inverse e sen la lasta vokalo*) Qua preter-iras la nivelo ordinara. ■ (*Sen la lasta vokalo*) Sacerdoto di Buddha, en Tibet.
- H. (*Inverse*) Voyo o principo, segun anciena filozofala e religiala tradiciono en Azia orientala qua emfazas la vivo en harmonio. ■ (*Inverse*) Infanto evanta nur kelka monati.

Rebuso

Quon tu lektas?

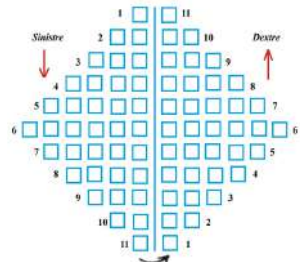
Mea kara, ne pensez ke ni ne estimas tua fianculo. Tamen ni pensas ke lu ne sat bone relatus kun nia familio.

Solvuri dil pasinta numero

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	B	A	R	I	T	O	N	O
2	A	N	I	M	A	L		N
3	Y	U	G	O		I	C	O
4	O	S	O	L	O	K		I
5	N	I	R	A	F		A	V
6	E		O	N	O	I	N	U
7	T	E		T	T		A	L
8	O	S	M	O	S	A	L	A

Vortala Rombo

Solvuro dil Vortala Rombo aparos sur la nexta numero.

La IDO-KONFERO dil yaro 2024
eventos en Madrid.
Venez e juez la hispana chefurbo !

Muzei

Arkitekturo

Gastronomio

Monumentu

Muziko

Ni vartas Tu en
MADR - IDO
22-ma / 25-ma
agosto 2024